

Список використаних джерел:

1. Nazarova H., Kashchena N., Nesterenko I., Kovalevska N., Kashperska A. Theoretical and methodological aspects of improving the functioning of the accounting system. Virtual multidisciplinary journal «Amazonia Investiga». 2022. 11(54), 243-255. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2022.54.06.23>;
2. Кащена Н. Б. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною активністю підприємств торгівлі: теорія, методологія, практика : монографія. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2021. 389 с.;
3. Нестеренко І., Ковалевська Н. Становлення облікової політики та її вплив на показники звітності підприємств харчової індустрії. Економічний аналіз. 2021. Том 31. № 3. С. 190–197. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2021.03.190>;
4. Нестеренко І.В., Чміль Є.Л. Моделювання облікової політики в контексті забезпечення інноваційного розвитку підприємства. Цифрова економіка та економічна безпека. 2022. Вип. 1(01). С. 92–99. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.1-15>

**Шурпенкова Р.К., канд. екон. наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна**

Заробітна плата як основна складова мотивації в умовах сучасної економіки

Одним із найважливіших елементів організації виробництва є заробітна плата, яка виражає головний і безпосередній інтерес найманих працівників, роботодавців, держави. Пошук взаємовигідного механізму реалізації та збереження інтересів вказаного тристороннього партнерства є однією з основних умов розвитку економіки і є предметом функції управління працею та оплатою, узгодження номінальної заробітної плати з реальною [1, 322-326].

Заробітна плата є найбільш дієвим механізмом активізації людського фактора і використання трудового потенціалу. Для визначення цього механізму, необхідно дослідити існуючий кваліфікаційний і творчий потенціал кожного працівника, і в висновку, оплата праці має повністю залежати від наукової обґрунтованості і вибору методів зв'язку заробітної плати з кваліфікацією, змістом виконуваної роботи, результатами праці й умовами, в яких її здійснюють.

Слід також зазначити, що незважаючи на різноманітність досліджень в організації заробітної плати, сьогодення стикається з цілим рядом невирішених проблем :

- розміри заробітної плати не повністю відображають конкретні результати праці окремих працівників і підприємств в цілому ;
- зменшення частки заробітної плати в валовому внутрішньому продукті;
- випереджаючі темпи зростання реальних заробітків порівняно з темпами підвищення обсягів виробництва і продуктивності праці ;

– значне посилення міжгалузевої і регіональної диференціації оплати праці.

Ефективність функціонування підприємств та соціальний розвиток в основному забезпечується формуванням відповідних індивідуальних та колективних заходів матеріального стимулювання. Основною формою впровадження є наукова та обґрунтована система організації заробітної плати для різних кадрів.

Серед основних показників, за якими можна оцінити рівень соціальної захищеності населення країни є прожитковий мінімум.

Прожитковий мінімум є стандартом для обґрунтування встановлення основних державних соціальних гарантій, надання державної соціальної допомоги та регулювання оплати праці і інших доходів населення. Залежно від прожиткового мінімуму працездатних осіб визначають мінімальну заробітну плату, мінімальний розмір пенсії. Розміри соціальних допомог та інших соціальних виплат залежать від рівня життя відповідної соціально-демографічної групи населення. Це також впливає на регулювання системи оплати праці та інших видів доходів. Водночас прожитковий мінімум є абсолютним критерієм визначення рівня бідності. Враховуючи це, щорічне підвищення прожиткового мінімуму потребує збільшення розміру основних та інших державних соціальних гарантій, а як наслідок – доходів населення.

Прожитковий мінімум - це оцінка споживчого кошика у вартісному вимірнику, що містить в собі мінімальні набори продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг, іншими словами товари першої необхідності, які необхідні для збереження здоров'я людини та її життєдіяльності.

Аналіз динаміки загального прожиткового мінімуму показує, що в Україні за період з 2019 по 2023 роки він підвищився на 736 грн. (40 %), тобто з 1853 грн. у 2019 році до 2589 грн. у 2023 році. Характерною ознакою останніх років стало динамічне збільшення розриву між законодавчо встановленим розміром прожиткового мінімуму та фактичний його розміром (тобто вартістю споживчого кошика). З 1 січня 2024 року загальний показник прожиткового мінімуму зріс із 2589 грн. до 2920 грн.

Важливу роль у формуванні рівня заробітної плати та виконання нею відтворювальної функції відіграє рівень мінімальної заробітної плати. Мінімальна заробітна плата - це оплата праці за просту, некваліфіковану працю, мінімальний розмір якої, встановлюють на законодавчому рівні і нижче якої не може встановлюватися оплата за виконану працівником місячну норму робіт. Згідно п.5 ст.38 Бюджетного кодексу України мінімальна оплата праці зазначається в Законі про Державний бюджет на відповідний рік [2].

Зокрема, відповідно до закону «Про державний бюджет на 2024 рік», який набув чинності з 1 січня, мінімальна заробітна плата підвищилася з 6,7 тис. до 7,1 тис. грн., а погодинна мінімальна зарплата підвищилася до 42,6 грн. [3].

Як бачимо у таблиці 1, мінімальна заробітна плата з кожним роком має позитивну тенденцію до зростання. Але така тенденція до зростання заробітної плати не завжди відображає існуючі тенденції щодо інфляційних процесів в Україні.

Таблиця 1

Динаміки зміни мінімальної заробітної плати

Період	Мінімальний розмір зарплати	Динаміки зміни	
		+/-	%
з 01.01.2019-31.12.2019	4173	-	-
з 01.01.2020-31.08.2020	4723	+550	+13,2
з 01.09.2020-31.12.2020	5000	+277	+5,9
з 01.01.2021-30.11.2021	6000	+1000	+20,0
з 01.01.2022-30.11.2022	6500	+500	+8,3
з 01.01.2022-31.12.2022	6700	+200	+3,1
з 01.01.2023-31.12.2023	6700	-	-
з 01.01.2024-31.03.2024	7100	+400	+6,0

Джерело: власна розробка на основі [4].

Розглянувши мінімальну оплату праці, доцільно перейти до ознайомлення із середньою заробітною платою - це показник, що розраховують, як середнє арифметичне заробітних плат певної групи працівників. Розрахунок здійснюють, виходячи із фонду оплати праці працівників (враховуючи оплату праці сумісників), премій, надлишок, винагород за підсумками роботи за рік та одноразових заохочень.

За даними Державної служби середня зарплата в Україні у першому кварталі 2023 року склала 15 436 грн., у другому кварталі – 17176 грн. Таким чином, середня зарплата у першому півріччі 2023 року сягнула 16 306 грн. Проти аналогічного першої половини 2022 року, середня зарплата номінально збільшилась на 15,1%. Водночас реально, з урахуванням інфляції за вказаний період, середня зарплата зменшилась на 3,6 % [5].

Системне підвищення мінімальної заробітної плати, середньої заробітної плати та прожиткового мінімуму є позитивним, але їх вплив на рівень життя українців є недостатнім. Можливо, позитивним важелем у вирішенні цієї актуальної проблеми стане постійний комплексний моніторинг тенденцій зміни мінімальної заробітної плати, середньої заробітної плати та коливань цін на продукти харчування, одяг, взуття, послуги догляду за домом, опалення, газ, отримання медичної допомоги, освіти тощо. Це дало б змогу знайти шляхи оптимізації темпів зростання та фінансових можливостей оплати громадян за надані послуги та встановити справедливі гарантії оплати праці.

Тому доречно в сьгоднішніх економічних умовах втручання держави у вирішення питань реформи оплати праці, насамперед його фінансове забезпечення через паритет цін сільськогосподарської та промислової продукції, податкового регулювання та встановлення відповідно мінімальної заробітної плати рівня життя за рахунок подолання невинновданого розриву в оплаті праці працівники різних галузей і форм бізнесу. Нинішній стан української економіки свідчить про недостатнє матеріальне забезпечення праці працівників.

Список використаних джерел:

1. Шурпенкова Р.К. Суть, функції та принципи організації заробітної плати на підприємстві. «Актуальні проблеми сьогодення у сфері фінансів, обліку та аудиту»: тези доп. VII Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф., 24-25 травня 2016 р. – Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут, Хмельницький, 2016. – с. 322-326; 2. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua>.; 3. В Україні мінімальна зарплата підвищилася до 7,1 тис. грн із 1 січня 2024 року. <https://interfax.com.ua/news/economic/957811.html>; 4. Розміри мінімальної заробітної плати. <https://services.dtki.ua/catalogues/indexes/2-rozmiri-minimalnoyi-zarobitnoyi-plati>; 5. В Україні збільшилася середня зарплата, але інфляцію не перекрыла. <https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/17/706724/>.